УДК 658:631.36

ГОЛОВНІ ВИМОГИ ДО ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У ПРОГРАМАХ РОЗВИТКУ СІЛ ТА ЇХ ТЕРИТОРІЙ

І.М. Флис
Кандидат технічних наук, доцент
Кафедра машинобудування
Львівський національний аграрний університет
Контактний тел.: (032) 224-29-04, 096-558-34-35
E-mail: igorflys@bigmir.net

В статті проаналізовано сучасну соціальну, виробничу і економічну ситуацію на селі, обґрунтовано необхідність наукового і методологічного супроводу процесу впровадження інноваційних програм і проектів в агропромисловому комплексі держави. Розкрито головні вимоги до інноваційних проектів у програмах забезпечення сталого розвитку села і сільських територій

Ключові слова: інноваційний проект, агропромислове підприємство, виробничо-переробний комплекс

В статье проведен анализ современной социальной, производственной и экономической ситуации на селе, обосновано необходимость научного и методологического сопровождения процесса внедрения инновационных программ и проектов в агропромышленном комплексе государства. Раскрыты главные требования к инновационным проектам в программах обеспечения устойчивого развития села и сельских территорий на перспективу

Ключевые слова: инновационный проект, агропромышленное предприятие, производственно-перерабатывающий комплекс

The analysis of modern social, production and economic situation of the country settlements and territories of the state have been conducted in the article. The necessity of scientific and methodological accompaniment of introduction process of the innovative programmes and projects for the agrarian and industrial complex has been grounded. The main requirements to the innovative projects and programmes for steady technical and technological development of separate rural territory of Ukraine have been exposed

Key words: innovative project, agrarian and industrial enterprise, production and processing raw materials complex

Постановка проблеми

На сьогоднішній день на сільських територіях України відбувається значна трансформація системи землеволодіння і землекористування. Колишні колгоспи і радгоспи, які на початку відновлення незалежної Української держави перетворились у спілки селянських господарств, а згодом – сільськогосподарські товариства, кооперативи і приватні агрофірми, тепер майже не існують фізично, а подекуди лише юридично. Земельні угіддя, які цілком розпайовані серед селян, на 60-70% і більше лежать облогом, а майно і техніка давно знищені або втратили свій ресурс. Частина найкращих сільськогосподарських угідь на невигідних для селян умовах і на тривалий термін віддані в оренду українським підприємцям, за якими, як правило, стоїть іноземний капітал. Такі орендарі, переважно, не зацікавлені у бережливому використанні земельних угідь, а тим більше в розвитку сіл і сільських територій. Крім цього, реальною є загроза скуповування землі після зняття мораторію на її продаж, оскільки юридичні землевласники, які мають у землекористу-

ванні невеликі площі (у середньому 3-7 га) не мають ні коштів, ані техніки та ресурсів для обробітку угідь, а позичати сучасну техніку для таких робіт – вкрай неефективно.

Оскільки сільські населені пункти, на території яких порядкуватимуть крупні орендарі, в основному із залученням іноземного капіталу, залишаться, переважно, як і тепер, без робочих місць, без права реального впливу на використання власних земельних угідь та майна, виникла загроза їх деградації і повного занепаду. Тому потрібні програми сталого соціально-економічного і техніко-технологічного розвитку українського села, які б вирішувала низку завдань і розв'язувала значну кількість соціально-економічних проблем.

Аналіз наукових досліджень і публікацій

Ефективний розвиток агропромислового комплексу України (АПК) пов'язаний зі суттєвими змінами і потребує удосконалення багатьох механізмів управління виробництвом, матеріально-технічного забезпечення, постачання паливом і енергією, фінансовими ресурсами, а тому – вимагає мотивації рішень, які приймаються на державному і місцевому рівнях. Це неодмінно позначається на особливостях розробки і впровадження інноваційних проектів та програм для ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств (СГП), а також села і територій.

Впровадження будь-якого проекту (від задуму – до реалізації), у тому числі і у АПК, сучасна управлінська наука розглядає як комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на досягнення конкретних поставлених цілей протягом обумовленого часу і, що не менш важливо, за обмежених сукупних фінансових затрат і матеріально-ресурсних витрат (матеріалів, ресурсів, праці, часу тощо).

За таким теоретичним підходом, управління проектом полягає у здійсненні п'яти основних функцій менеджменту, а саме: керівництво, планування, впровадження, організація і контроль за виконанням окремих робіт [1,2].

Згідно із запропонованою класифікацією, життєвий цикл будь-якого проекту чи програми поділяється на чотири фази: доінвестиційна, інвестиційна, реалізаційна та експлуатаційна. Подано чітке трактування терміну «програма» як групи взаємопов'язаних і координованих окремих проектів для досягнення спільної мети означеної програми.

Розвиток проектів і програм розділено на п'ять етапів:

1) формулювання проекту;

2) планування робіт;

3) визначення змісту проекту;

4) реалізація проектних рішень і контроль за такими;

5) розширення, інновація або завершення проекту.

У наукових роботах [3,4] розроблено методики для обґрунтування спеціалізації і визначення потужності малих переробних підприємств в окремому СГП. Це виконано для розвитку проектів комплексного вирощування і переробки сільськогосподарської сировини у товарну продукцію в окремо взятому сільськогосподарському підприємстві або певній сільській території.

Постановка завдання

У цьому дослідженні ставимо перед собою завдання сформулювати головні вимоги до інноваційних проектів у програмах забезпечення сталого розвитку села і сільських територій на перспективу, основні їх досяжні цілі, а також очікувані результати.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі агропромисловий комплекс України потребує дієвих програм розвитку сільських територій і населених пунктів, які б розв'язувала значну кількість існуючих тут проблем та вирішувала низку соціально-економічних завдань. Кожна із таких програм складатиметься із окремих проектів, кожен із яких, в свою чергу, має свої цілі і оперативні завдання, а загалом вони у комплексі повинні забезпечувати досягнення головної мети відповідної програми.

Головні вимоги до інноваційних проектів у програмах розвитку сільських територій і населених пунктів наступні:

1) соціально-економічна значущість проекту;

2) інноваційна основа проекту;

3) інвестиційна привабливість проекту ступінь його ідентифікованості;

4) реальність і дієвість проекту, ефект (економічний, матеріальний, соціальний) від впровадження;

5) мотивація в ініціюванні та у розвитку (впровадженні) проекту.

Соціально-економічна значущість проекту полягає у привнесенні із ним ґрунтовних соціальних і економічних змін в окремому селі та на його прилеглій території, а це: відкриття нових і саме привабливих (матеріально і морально) робочих місць, ефективні зміни у землекористуванні, будівництво нового житла і соціальних об'єктів у селі чи селищі, вдосконалення їх комунальної інфраструктури, збільшення доходів місцевих громад від агропромислового виробництва, реальний кадастр земель сільськогосподарського призначення і належне впорядкування прилеглої території, обґрунтований захист довкілля і збереження природних ресурсів.

Кожен новий проект програми сталого розвитку сільських населених пунктів і територій повинен базуватись, в першу чергу, на використанні науково-обґрунтованих методів і сучасних моделей управління проектами і програмами, а також застосовувати найновіші досягнення науки та техніко-технологічного прогресу в АПК, тобто впроваджувати найсучасніші технології (в тому числі і нанотехнології) і новітнє технологічне обладнання для агропромислового виробництва.

Інвестиційна привабливість кожного окремо взятого проекту повинна забезпечити швидкий і вдалий пошук зацікавлених вкладників фінансових коштів: в першу чергу – це місцеві і державні органи управління за рахунок коштів, відповідно, місцевих громад або держбюджетних асигнувань, а також зацікавле-

ні фінансово-промислові групи, інвестиційні компанії, банки, навіть фінансовоспроможні фізичні особи. Ще один напрям – це пряме інвестування шляхом безпосередньої участі у виконанні таких проектів фінансово-забезпечених юридичних осіб, наприклад: сучасних приватних сільськогосподарських підприємств і спілок, а також фінансовоспроможних фізичних осіб, які проживають у сільській місцевості, або інших учасників: комерційно-виробничих товариств, дотично пов'язаних або цілком не пов'язаних із АПК та сільськогосподарським виробництвом. Тому кожен проект повинен бути детально ідентифікований, в першу чергу, в тій його частині, яка стосується фінансово-економічного ефекту, термінів повернення вкладених коштів, рівня рентабельності грошових або матеріальних вкладень.

Власне тому, наступна вимога до проекту – це його реальність і дієвість, цілком обґрунтований ефект від його впровадження: в першу чергу економічний і (або) матеріальний для інвесторів або учасників-капіталовкладників, а у другу – соціально-економічний для місцевих жителів, сільського населеного пункту і його прилеглої території.

Нарешті, мотивація в ініціюванні та у розвитку (впровадженні) кожного конкретного проекту повинна бути домінантною. Без такої – проект немає майбутнього. Він може бути припинений або не доведений до завершення у будь-який момент свого життєвого циклу. Мотивованим проект має бути вже від самої своєї ідеї. Хто повинен мотивувати кожен проект і програму загалом для забезпечення сталого розвитку конкретно взятого села і його території? Найперше, це зацікавлені інвестори та учасники проекту, а також проектна команда. Не менш вмотивованою повинна стати сама місцева сільська громада в особі її голови, який професійно перебуває на своєму місці і по-справжньому вболіває за доручену суспільну справу. У підтримку своїх рішень він може скористатись допомогою селищної Ради, виборні особи у якій, за правило, найкращі місцеві жителі.

Другий рівень, це державна адміністрація сільського району, в прямі обов'язки якої входить забезпечення і сприяння ефективному розвитку підпорядкованих їй сільських населених пунктів і територій. Для цього райдержадміністрація, як управлінський орган держави просто зобов'язана оптимально розпоряджатись держбюджетними коштами для таких цілей. Паралельно із нею у адміністративному районі існує районна Рада депутатів, яка теж повинна вболівати за стан справ, а тому зобов'язана мотивувати інноваційні проекти і програми на території району. Вона, переважно, має ефективний соціально-політичний і моральний вплив на райдержадміністрацію, тому це ще одне потужне джерело мотивації інноваційних проектів.

Третій рівень мотивації складних і фінансово-потужних інноваційних проектів і програм – це обласна держадміністрація і обласна Рада депутатів, які теж повинні прикладати зусилля в цьому напрямку.

Найвищим рівнем мотивації глобальних інноваційних проектів і програм – виступає Кабінет Міністрів і Верховна Рада України.

Висновки

1. Сільські населені пункти і території України нагально потребують чітких програм сталого соціально-економічного і техніко-технологічного розвитку на перспективу в 10-15 років і більше.

2. Врахування головних вимог до впровадження інноваційних проектів у програмах розвитку сільських населених пунктів і територій сприятиме виходу із глибокої кризи українського села, а тому і української держави у цілому.

3. Інноваційні продукти проектів, які призначені для застосування в сільськогосподарських підприємствах різних виробничих потужностей і форм власності, відкриють можливості для забезпечення сталого розвитку сільських населених пунктів і територій.

Література

1. Бушуев С.Д. Динамическое лидерство в управлении проектами : монография / Бушуев С.Д., Морозов В.В. – 2-е изд. – К., 2000. – 312 с.
2. Бушуєв С.Д. Словник-довідник з питань управління проектами / Бушуєв С.Д. – К. : Ділова Україна, 2001. – 640 с.
3. Флис І.М. Обґрунтування виробничої програми переробного підприємства // Вісник Львівського державного аграрного університету: агроінженерні дослідження. – 2004. – №8. – С. 75-81.
4. Флис І.М. Розвиток проектів комплексної переробки сільськогосподарської сировини в господарствах / Вісник аграрної науки. – К., 2006. – Спеціальний випуск, серпень. – С.121-125.